

Alokacija proračunskih sredstava u funkciji poboljšanja životnih uvjeta

Lučić, Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:306658>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU**

ZAVRŠNI RAD

Osijek, rujan 2018.

Martina Lučić

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU**

ZAVRŠNI RAD

**TEMA: ALOKACIJA PRORAČUNSKIH SREDSTAVA U FUNKCIJI
POBOLJŠANJA ŽIVOTNIH UVJETA**

PRISTUPNIK: MARTINA LUČIĆ

Osijek, rujan 2018.

Martina Lučić

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU	
ZAVRŠNI RAD Znanstveno područje: društvene znanosti Znanstveno polje: ekonomija Znanstvena grana: opća ekonomija	
Prilog:	Izrađeno:
	Primljeno:
	MENTOR:
	KOMENTOR:
	MJ:
	Broj priloga:
	PRISTUPNICA:

Mentor:

doc. dr. sc. Ivana Bestvina Bukvić

Predsjednik Odbora za
završne i diplomske ispite:
izv. prof. art. dr. sc. Saša Došen

SAŽETAK

Alokacija proračunskih sredstava aktivnost je kojom se bavi gotovo svaka organizirana država na svijetu. Većina država proračunska sredstva prikuplja porezima koji se kasnije mogu alocirati te raspodijeliti na rashode s kojima današnje države poboljšavaju uvjete života svojih stanovnika radeći na svim segmentima koji se smatraju obaveznim za kvalitetan životni standard. Pregledom liste zadovoljstva građana država svijeta (mjeranim WHR indeksom sreće), visine BDP-a i razine korupcije (CPI Indeks percipirane korupcije 2017) u ovom radu će se usporediti trend povezanosti visine poreza na dohodak, samo-procijene sreće i objektivnih mjera standarda na konkretnim primjerima država s visokim porezima. Također, na primjerima postojećih proračunskih distribucija bit će opisana alokacija proračunskih sredstava na indirektnu potrebu građana (edukacija, zdravstvo i kultura) te će se rad osvrnuti na stanje visine poreza i indeksa sreće u Republici Hrvatskoj. Osim alokacije resursa i visokih poreza spomenuti će se i korupcija te vjera u državni aparat kao neki od mogućih faktora koji ometaju direktnu povezanost između visokih poreza i subjektivne kvalitete života.

Ključne riječi: alokacija proračunskih sredstava, porezi, kvaliteta življenja, indeks sreće

SUMMARY

Allocation of budget funds is an activity that is practiced by virtually every organized country in the world. Most states collect taxes that can later be allocated to expenditures with which today's states improve the living conditions of their people by working in all segments that are considered compulsory for a quality standard of living. A review of the list of satisfaction of citizens of the world (measured by the WHR index of happiness), the level of GDP and the level of corruption (CPI, Corruption Perception Index 2017) will be compared throughout this paper along with trend of level of income tax, self-report of happiness and standard objective measures on specific case examples. Also, on the examples of existing budget distributions, allocation of budget funds to the indirect needs of citizens (education, health and culture) will be described and these measures will be reviewed based on the relationship between levels of tax and happiness index in the Republic of Croatia. Apart from the allocation of resources and high taxes, corruption will also be presented as one of the possible factors that interfere with the direct link between high taxes and the subjective quality of life.

Key words: allocation of state resources, taxes, quality of living, happiness index

SADRŽAJ

UVOD	1
1. Kako se prikupljaju i alociraju proračunska sredstva?	3
1.1. Prikupljanje proračunskih sredstava.....	3
1.2. Osnovna načela dobrog poreznog sustava.....	4
1.4. Javni rashodi i indirektne usluge građanima	6
1.4.1. Školstvo	7
1.4.2. Zdravstvo.....	8
1.4.3. Kultura, rekreacija i religija.....	10
2. Može li se kupiti sreća građana?	11
2.1. Odnos poreza i uvjeta života	14
2.2. Korupcija.....	17
ZAKLJUČAK	20
LITERATURA.....	22
TABLICE:	26

UVOD

Poboljšanje ljudskog života oduvijek je bilo glavni cilj pojedinaca, skupina, organizacija i vlada. Kao ljudi, nastojimo uložiti naše vrijeme i sredstva na načine koji će unaprijediti naše živote i živote onih koji su nama bliski. Takva želja za poboljšanjem je sveprisutna pojava u našem okruženju i smatra se jezgrom osnovne ljudske potjere i motivacije (Friedman 1997). Jednostavna vježba trebala bi pružiti dovoljan dokaz predloženom Friedmanovom postulatu.

Zamislimo da slučajno odaberemo uzorak ljudi na ulici i pitamo ih „Želite li da vaš život bude bolji?“, odgovor većine ljudi će biti „da“.

Cilj ovog rada je istražiti povezanost između zadovoljstva životom i mogućnostima zemlje koja pruža uvjete življenja svojim stanovnicima te otvoriti pitanje za daljnja istraživanja o tome kako alokacijom sredstava ili drugim radnjama doći do poboljšanja uvjeta življenja.

Ova linija ispitivanja obično se koristi u formalnim istraživanjima koja imaju za cilj samo-percepciju ljudskog iskustva. Drugim riječima, percepcija njihove kvalitete života (QOL). Kad se mjeri kvaliteta života stanovništva, mora se utvrditi opći stupanj zadovoljstva materijalnih, duhovnih i društvenih ljudskih potreba (Krinitcyna, Mikhailova & German 2015). Ova definicija upućuje na činjenicu da je kvaliteta života višeznačan i kompleksan koncept, koji uključuje i unutarnju dimenziju i vanjsku dimenziju (Andráško 2013). Unutarnja dimenzija predstavlja uvjete, fizičke i psihološke (npr. spol, dobna inteligencija, subjektivno zdravlje, osjećaj slobode i kontrola nad životom), sa strane svakog pojedinca koji može samo-izvijestiti o višoj ili nižoj razini kvalitete života. S druge strane, vanjska dimenzija uključuje sve aspekte ili životne uvjete osobe koja može promicati ili ometati njihova subjektivna viđenja o razinama kvalitete života (npr. materijalni životni uvjeti, zdravlje, obrazovanje, ekonomska i fizička sigurnost).

Obje dimenzije međusobno djeluju na određene razine, u smislu da unutarnja dimenzija utječe na okoliš i okoliš utječe na unutarnju dimenziju čovjeka i njihovu kvalitetu života (Andráško 2013). Doista, to je posljednji dio ovog dvosmjernog odnosa koji je posebno zanimljiv jer podrazumijeva da društvene strukture i institucije imaju ulogu u promicanju pojave kvalitete života u populaciji.

Vlade posebno definiraju kao prioritet dosljedno poboljšanju kvalitete života stanovništva, smanjenjem siromaštva, osiguravanjem pristojnih uvjeta za život i promicanjem razvoja

socijalne države (Krinitcyna, Mikhailova i German 2015.). Država socijalne skrbi je glavna društvena institucija koja osigurava pristojan životni standard svim članovima društva bez obzira na njihov spol, dob, status zaposlenosti i zdravlje (Haller & Halder 2006). Stoga se može smatrati da odgovarajući troškovi socijalne pomoći, koji obuhvaćaju izdatke u područjima kao što su socijalna skrb, obrazovanje, zdravstvo i stanovanje, također mogu biti relevantni za zadovoljstvo i sreću stanovništva (Haller & Halder 2006). Na temelju njihovih rezultata, Pacek i Radcliff (2008) i Haller i Halder (2006) tvrde da je to slučaj te da zadovoljstvo stanovništva raste kako raste i trošenje države na socijalne aspekte javnog života. Ostali pozitivni ishodi, poput povećanog doprinosa gospodarskom rastu, manjoj nezaposlenosti i višim stopama zaposlenosti, također su identificirani kao rezultat većeg ulaganja u socijalnu sigurnost i razvitak socijalnih usluga u ukupnim rashodima (Ahn & Kim 2015), te su također povezane s povećanom razinom zadovoljstva i sreće (Haller & Halder 2006).

Kako bi mogla pravilno dodijeliti resurse u tim uslugama, država mora biti sposobna prikupiti sredstva i izdvojiti dovoljno resursa kako bi uložili u socijalne aspekte javnog života i tako podigli kvalitetu uvjeta življenja. Pitanje je, kako se prikupljaju i alociraju sredstva koja omogućavaju funkcioniranje današnjih modernih državnih struktura?

Odgovor na ovo pitanje zastupljeno je u cijelom prvom poglavlju ovog rada definiranjem poreza, proučavanjem povijesti poreza te opisom kvalitetnog poreznog sustava nakon čega su definirani javni rashodi te izvučeni primjeri istih. U drugom poglavlju prikazani su primjeri povezanosti zadovoljstva životom, opisanim na početku poglavlja, i raznih čimbenika za koje se smatra da utječu na uvjete življenja. Također, navode se i konkretni primjeri zemalja s različitim mogućnostima i uvjetima života. Na kraju je opisana i korupcija kao jedan od faktora za koji je moguće da utječe na zadovoljstvo i uvjete života. Posljednje poglavlje daje zaključna razmatranja i preporuke za buduća istraživanja.

1. Kako se prikupljaju i alociraju proračunska sredstva?

1.1. Prikupljanje proračunskih sredstava

U današnje vrijeme porezi su najvažniji izvor državnih prihoda. Porezi se razlikuju od ostalih vrsta državnih prihoda po tome što se prikupljaju na osnovi prisile zbog čega ih građani znaju smatrati iznuđivanjem pogotovo kada su porezi visoki te onemogućuju kvalitetan životni. U slučaju da fizička ili pravna osoba ne podmiri svoje porezne obveze, država ima pravo svojim službama na prisilni način ostvariti porez poreznog obveznika. Poreze nameću administrativne jedinice državne i lokalne vlasti, ali ponekad i Crkva, kako bi pribavili sredstava za financiranje javnih potreba. Porezima se ne smatraju upravne pristojbe ni kazne kao ni korisničke naknade, iako one mogu biti korištene u svrhu prikupljanja državnih prihoda, no doprinosi za socijalno osiguranje (zdravstveno i mirovinsko osiguranje, zapošljavanje i sl.) obično se smatraju porezima radi svoje prisilne naravi za koju ne postoji izravna veza između njihova plaćanja i usluge osiguranja koju pruža država. Porezima nije unaprijed određena njihova namjena niti količina usluge koju ćete za uzvrat dobiti. Svrha poreza ponajprije je prikupljanje prihoda u svrhu financiranja rashoda no oni se mogu primijeniti i kao instrument različitih ekonomskih politika. Tako porezi, uz ostale funkcije koje imaju, mogu utjecati na raspodjelu dohotka, ostvarivanje veće zaposlenosti ili stabilnost cijena. Razlog za oporezivanje je jednostavan- ono je još uvijek jedini poznati praktični način prikupljanja sredstava za financiranje javnih rashoda.

Povijesno gledano, prema Leksikografskom zavodu Miroslava Krleže, porezi su nastali u Egiptu, ali 305. do 30. prije nove ere. Tada se prikupljala glavarina zbog toga što je tada vlasništvo vladara bilo nad cjelokupnom imovinom ili vlasništvo nad zemljom i prirodnim resursima. Leksikografski zavod Miroslava Krleže također konstatira kako su vladari oporezivali svoje podanike uzimajući od njih dio ljetine u društvima koja su se temeljila na robnom gospodarstvu dok su u staroj Grčkoj poreze plaćali samo robovi i stranci. U Rimu su svi građani plaćali porez u obliku glavarine no taj sustav je bio napušten u vrijeme uspona carstva i velikoga bogatstva koje su stekli ratnim osvajanjima. Porezi na zemlju i nasljedstvo uvedeni su u prvom st. prije nove ere, a nakon toga je uvedeno oporezivanje i drugih oblika poreza kao što su porezi na žito i sol. Leksikografski zavod Miroslava Krleže navodi kako su u srednjem vijeku na području Europe postojali različiti porezi (porezi na zemlju, na nasljedstvo, glavarine, različite pristojbe i naknade), koji su se plaćali kraljevima, plemstvu, a

ponajviše Crkvi. Također, gradovi su prikupljali poreze na imovinu. Nakon nestanka feudalizma kada su jačale centralizirane države javio se po prvi puta i otpor prema porezima na potrošnju jer se smatralo da opterećuje siromašne više nego bogate. (Leksikografski zavod Miroslava Krleže n.d.)

Krajem 19. i početkom 20. st. veća pozornost poklanjala se pravednosti u oporezivanju i izdašnosti poreznoga sustava te su se tada pojavili i porezi na dohodak koji su u početku bili razmjerni da bi se kasnije, u većini zemalja početkom 20. st., uvelo i oporezivanje dohotka koje je uglavnom bilo progresivno. (Leksikografski zavod Miroslava Krleže n.d.)

U 20. st., porezi su dobili svrhu poboljšanja životnih uvjeta i time možda dobili novu konotaciju jer su porezni obveznici mogli početi uviđati za što se njihovi izdaci koriste te kako povećavaju životni standard njihove države.

1.2. Osnovna načela dobrog poreznog sustava

Porezni sustav Kesner-Škreb (1995) definira kao ukupnost poreza i drugih davanja koji funkcioniraju u određenoj zemlji. Dodaje kako na porezni sustav određene zemlje utječu brojni faktori, kako oni endogeni¹ tako i egzogeni. Autorica naglašava kako upravo zbog egzogenih faktora koji utječu na formiranje poreznih sustava je zapravo nemoguće imati dva identična porezna sustava. Egzogeni faktori povezani su, neizravno, s poreznim sustavima svih zemalja svijeta. Ti faktori mogu biti vjera, klimatski uvjeti, kultura i kulturno nasljeđe, stavovi, ponašanje, obrazovna struktura stanovništva, vrsta gospodarstva, geografska lokacija itd.

Porezni sustav, prema Kesner-Škreb (1995), trebao bi biti usmjeren ka ostvarenju svog osnovnog cilja koji je prikupljanje poreznih prihoda. Za optimalnu i društveno prihvatljivu izvedbu, provođenje porezne politike trebalo bi poštovati sljedeća načela:

- Načelo neutralnosti – nepostojanje državnog intervencionizma u kreiranju poreznog sustava
- Načelo efikasnosti – pronaći optimalnu kombinaciju između broja poreza i broja poreznih obveznika kako bi se relativno smanjilo porezno opterećenje

¹ endogeni porezi su oni koji se prvenstveno odnose na donositelje odluka o porezima u sklopu poreznih sustava

- Načelo jednostavnosti - porezni sustav nedvosmislen je i razumljiv svim poreznim obveznicima
- Načelo prvenstva - Prednost u oporezivanju potrošnje u odnosu na oporezivanje
- dohotka
- Načelo pravednosti (Kesner-Škreb 1995)

Prema, Kesner-Škreb (1995), poželjne karakteristike dobrog poreznog sustava su:

- Izdašnost- prihodi poreznog sustava moraju biti dovoljno visoki da zadovolje potrebe društva i gospodarstva glede javnih rashoda
- Pravednost- iako je pravednost kao takva često predmet rasprava (da li primjenjivati progresivne, proporcionalne ili regresivne poreze?), raspodjela poreznog tereta mora biti pravedna.
- Uvažavanje porezne incidencije- nije važno samo mjesto uvođenja poreza već i mjesto njegovog konačnog podmirenja
- Neutralnost- poreze treba birati tako da se minimizira njihovo uplitanje u ekonomsko odlučivanje. (Kesner-Škreb 1995)

Jedna od nedavno istraživanih tema na području zadovoljstva životom i poreza je upravo pravednost i progresivni porezi. Nedavni članak u recenziranom časopisu Psychological Science sugerira da su zemlje s visoko progresivnim poreznim sustavom zapravo sretnije od onih u kojima su stope na dohodak manje progresivne.

U ovom radu Oishi, Schimmack i Diener (2012) uspoređuju progresivnost narodnog poreznog sustava s različitim mjerama sreće. Oni jasno i nedvosmisleno dokazuju da su progresivni porezi "pozitivno povezani s subjektivnim blagostanjem". Drugim riječima, građani jedne zemlje su sretniji kad bogati nose veći udio poreza. Ovaj zaključak ne odnosi se samo na jednostavne korelacije. Ona također ima pod sofisticiranim statističkim analizama koje kontroliraju druge nacionalne faktore, kao što su BDP po glavi stanovnika i nejednakost dohotka, kao i pojedinačnih čimbenika kao što su dohodak, spol, dob i bračni status.

Jedan od razloga za to je da je veza između prihoda i sreće najjača za siromašnu i srednju klasu. Nagrađivani nobelisti Angus Deaton i Daniel Kahneman pokazali su da se sreća povećava s dohotkom sve dok se ne postigne određeni prag na kojem se progresivno smanjenje povrata u smislu dobrobiti. To znači da, iako prihod izgubljen na poreze šteti siromašnoj i srednjoj klasi - koji imaju tendenciju da provode veći dio onoga što zarađuju - ne

otežava dobrobiti - čije zadovoljstvo životom mnogo manje utječe na marginalno povećanje poreznog opterećenja.

Drugi razlog može biti ono što znanstvenici nazivaju "porezni moral". To se odnosi na opseg u kojem ljudi prihvaćaju moralnu obvezu plaćanja poreza kao njihov doprinos društvu. S druge strane, to podrazumijeva uvjerenje da je porezni sustav fer. Postojeća istraživanja jasno ukazuju na to da je porezni moral veći, a sustav je progresivniji - to jest, "fer" sustav je onaj u kojem bogati ne plaćaju nerazmjeran udio - i da su ljudi s većim poreznim moralom sretniji. Dakle, logično, ako progresivno oporezivanje povećava porezni moral i porezni moral povećava sreću, više progresivnih poreza znači više razine sreće.

Tranzicijske zemlje, među kojima je bila i Republika Hrvatska prije postanka punopravnog člana Europske unije, imaju pretežno potrošno orijentirane porezne sustave dok razvijene zemlje imaju pretežno dohodovno orijentirane porezne sustave te mješovite porezne sustave. Međutim, primjetan je trend usmjeravanja istih ka funkciji potrošnje unutar gospodarstva, posebice u Europskoj uniji. Također, i Europskoj Uniji i bogatijim zemljama najviše se koristi progresivni sustav poreza. Upravo taj trend smatra se među zaslužnijima za porast percepcije uvjeta življenja unatoč tome što se najviše stope poreza nalaze upravo u Europi i to najčešće među najsretnijim zemljama svijeta.

1.4. Javni rashodi i indirektne usluge građanima

Alokacija proračunskih sredstava funkcija je s kojom se svaka država na svijetu bavi. Većina država proračunska sredstva prikuplja porezima koji se kasnije raspodjeljuju javne rashode.

Prema Jurkoviću (2002), javni rashodi svi su izdaci države, u najširem smislu, u svrhu obavljanja njezinih funkcija koje su određene ustavom i zakonom. Oni se mogu klasificirati te prema udjelu u stvaranju bruto domaćeg proizvoda dijele se na dobra i usluge te na transfere. S rashodima koji su dobra i usluge, država postoji kao izravni kupac proizvoda i usluga na tržištu i tako sama utječe na opseg i strukturu agrarne potražnje. Jurković (2002) transfere opisuje kao jednosmjerni oblik izdataka iza kojih nema izravnih protučinidba. Njih ubraja u socijalne pomoći, mirovine, donacije i sve što je tome slično. (Jurković 2002)

Prema Leksikografskom zavodu Miroslava Krleža, porezi su prisilna ili obavezna davanja koja građani plaćaju državi ne dobivajući izravnu ili trenutnu protuuslugu, već država tako

prikuplja novac kojim raspolaže financirajući javne rashode koji indirektno služe građanima. Indirektne usluge građanima odnose se na javne usluge kao što su obrazovanje, zdravstvena zaštita, javna sigurnost, briga za starije i siromašne članove društva te još mnoge druge. (Leksikografski zavod Miroslava Krleže, n.d.)

Upravo su indirektne usluge građanima od visokog značaja kada promatramo kvalitetu i uvjete življenja u modernom svijetu. Neki od indirektnih usluga koje se smatraju bitnim čimbenicima uvjeta života (prema Universal Declaration of Human Rights) su školstvo i zdravstvo. (Ujedinjeni narodi 1948). Za potrebe ovog završnog rada promatrat će se i ulaganje u kulturu, rekreaciju i religiju.

1.4.1. Školstvo

Sve do nedavno, fokus države bio je na osnovnoškolskom obrazovanju jer se s istom investicijom može utjecati na veći broj stanovnika. Međutim, prema Hilten (2015), od 2000. godine došlo je do sve većeg razumijevanja da visoko obrazovanje ima ključnu ulogu u gospodarskom razvoju.

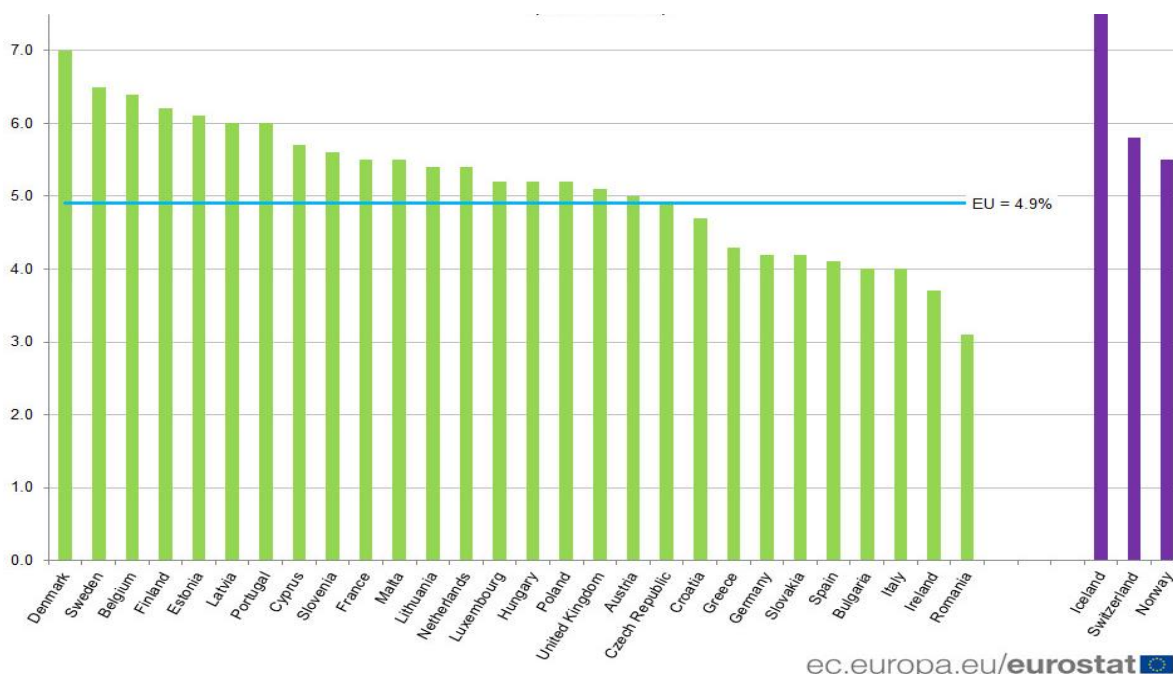
U većini zemalja, besplatno je obrazovanje financirano kroz oporezivanje ili dobrotvorne organizacije, a ne plaćanjem školarine. Predloženi su i mnogi modeli besplatnog visokog obrazovanja. Primjerice, osnovna škola i drugo sveobuhvatno ili obvezno obrazovanje besplatno je u mnogim zemljama, a svako daljnje obrazovanje također može biti besplatno kao što je to na poslijediplomskim studijima u skandinavskih zemalja, prema izvorima obrazovnog sustava Švedske (Švedska nacionalna agencija za obrazovanje n.d.).

Od 2013. u Sjevernoj Europi, Estonija je počela pružati besplatno visoko obrazovanje. Švedska je do početka 21. stoljeća, prema stranici Švedske nacionalne agencije pružala besplatno obrazovanje stranim studentima, ali su uvedene promjene kako bi se naplaćivale naknade stranim studentima izvan europske zajednice. Danska također ima univerzalno besplatno obrazovanje i pruža mjesečne stipendije, "Statens Uddannelsesstøtte" ili "SU", prema Danskoj studentskoj organizaciji studentima starijim od 18 godina ili studentima koji su mlađi od 18 godina i koji pohađaju visoko obrazovanje. Prediplomski i diplomski studijski programi u Danskoj se nude na danskom ili engleskom jeziku, ovisno o programu ili

sveučilištu. Kuba, Brazil, Češka, Grčka, Turska i Argentina pružaju besplatnu edukaciju na svim razinama, uključujući fakultete i sveučilišta za svoje građane, prema Gibbons (2016).

Grafički prikaz 1. daje prikaz ukupnih izdataka država članica EU na obrazovanje u 2015. godini.

Grafički prikaz 1. Ukupni izdaci država Europske Unije na obrazovanje 2015. godine u postotku BDP-a, na engleskom jeziku, (Europska komisija, Eurostat 1 2017, n.p.)

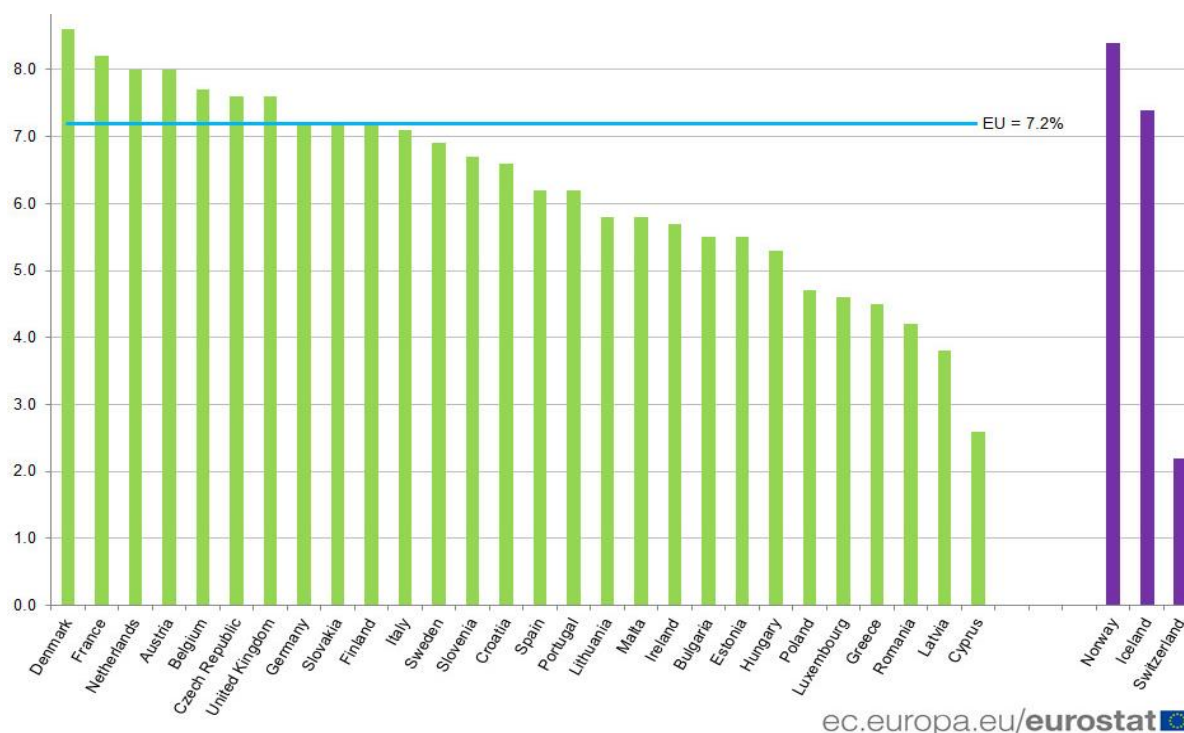
Kako je vidljivo u prethodnom grafičkom prikazu, 2015. godine izdaci opće države za obrazovanje EU-28 iznosili su 4,9% BDP-a. Od toga, "predškolsko i osnovno obrazovanje" činilo je 1,5% BDP-a, a srednjoškolsko obrazovanje iznosilo je 1,9% BDP-a. Za tercijarno obrazovanje zabilježeno je prosječno 0,7% BDP-a. Najveći postotak BDP-a za obrazovanje izdvojile su četiri zemlje: Island (7,3% BDP-a), Danska (7%), Švedska (6,6% BDP-a) i Belgija (6,4% BDP-a). Najniži iznos uloženi u školstvo iz proračuna u Europskoj Uniji zabilježeni su za Italiju, Irsku i Rumunjsku s manje od 4%.

1.4.2. Zdravstvo

Sheingold i Hahn (2014) u svome radu opisuju pojavu i povijest organiziranog zdravstvenog sustava. Objašnjavaju kako tijekom 19. i 20. stoljeća plaćanje zdravstvene zaštite se pojavilo u tri različite zemlje. Svaki od njih otišao je to na drugačiji način, rezultirao različitim

rezultatima i kao rezultat imala različite rezultate kvalitete. Te zemlje su Njemačka, Engleska i Sjedinjene Američke Države, no u ovom radu ukratko ćemo opisati što se dogodilo u Njemačkoj i Engleskoj. Kancelar Otto Von Bismarck, 1883. godine osmislio je državni program zdravstvenog osiguranja. Godine 1871. i 1890. poznate su kao The Bismarck Era, a Otto je poznat kao otac zdravstva u Njemačkoj, prema Sawicki i Bastian (2008). Između 1883. i 1889. godine zdravstveno osiguranje u Njemačkoj bilo je definirano kao liječenje i bolovanje do 13 tjedana. Vizija Bismarcka bila je centraliziran zdravstveni sustav financiran od strane vlade. Njemačka i dalje ima zdravstveni sustav temeljen na Bismarckovoj ere. (Sawicki, Bastian 2008). U Engleskoj, prema autoricama Sheingold i Hahn (2014), William Beveridge, odgovoran je za 'Beveridge Report' objavljen 1942. godine nakon završetka Drugog svjetskog rata u Ujedinjenom Kraljevstvu. Beveridgeov model nacionalne zdravstvene službe ostaje u postojanju danas, a i Beveridge i Bismarck stil zdravstvenih sustava poslužili su kao modeli za univerzalnu pokrivenost u ostatku Europe (Sheingold, Hahn 2014). Zanimljivo je da su oba sustava opstala do danas, te poslužila i kao modeli novim sustavima. Što se današnjice tiče, vrlo je važno koliko neka zemlja ulaže u svoje zdravstvo te osjećaju li građani te zemlje sigurnost koju donosi dobar zdravstveni sustav. Grafički prikaz 2. predstavlja postotak BDP-a koji se ulaže u zdravstvo u zemljama Europske Unije.

Grafički prikaz 2. Ukupni izdaci država Europske Unije na zdravstvo 2015. godine u postotku BDP-a, na engleskom jeziku (Europska komisija, Eurostat 2017, n.p.)

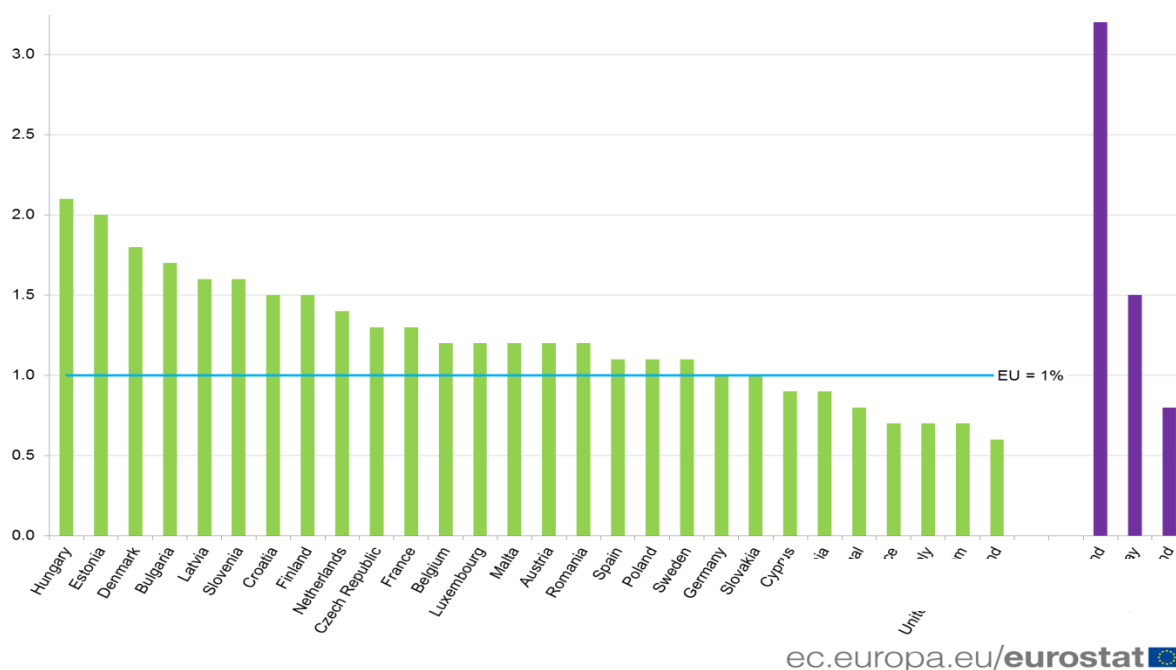

Kako je Grafičkim prikazom 2. prikazano, na zdravstvo u Europskoj Uniji najveći postotak odvajaju Danska, Francuska, Nizozemska, Austrija, Belgija, Češka i Ujedinjeno Kraljevstvo. Sve te zemlje ulažu preko 7% BDP-a i s time se drže iznad prosjeka Europske Unije. Najmanje u zdravstvo ulažu Grčka, Rumunjska i Latvija s oko 4% svog BDP-a. Iznad prosjeka su Norveška i Island kao što to je i u većini slučajeva s obzirom na prosjek Europske Unije.

1.4.3. Kultura, rekreacija i religija

Iz Grafičkog prikaza 3. se vidi da države koje svoja proračunska sredstva ulažu u zdravstvo i školstvo iznad prosjeka Europske Unije također ulažu i u kulturu, rekreaciju i religiju pokazujući tako njihovo razumijevanje za važnošću ovog segmenta koji često zna biti zanemaren. Primjer tih država su Danska, Finska, Norveška, Francuska, Belgija i Austrija s izuzecima kao što su Hrvatska i Bugarska koje ne ulažu nadprosječno u zdravstvo i školstvo, ali pokazuju razumijevanje za važnost kulture, rekreacije i religije. Švicarska, doduše nema trend ulaganja u kulturu dok Island ulaže tri puta više od prosjeka Europske Unije koji je 1% BDP-a.

Grafički prikaz 3. Ukupni izdaci država Europske Unije na rekreaciju, kulturu i religiju 2015. godine u postotku BDP-a, na engleskom jeziku (Europska komisija, Eurostat 3 2017, n.p.)

2. Može li se kupiti sreća građana?

Prema autorici Amadeo (2018), životni standard količina je robe i usluga proizvedenih i dostupnih za kupnju od strane pojedinca, obitelji, grupe ili nacije. On ne mjeri neostvarene ciljeve pojedinca kao što su odnosi, sloboda i zadovoljstvo. To je važno za dobru kvalitetu života, ali je teško objektivno mjeriti. Životni standard je mjerilo samo materijalnih aspekata. Ostali indeksi koji uključuju šire kvalitete životnih obilježja također uključuju mjerenja materijalnog standarda života. (Amadeo 2018)

Najčešće korištena mjera životnog standarda jest BDP po glavi stanovnika. To je nacionalni bruto domaći proizvod podijeljen po stanovništvu. BDP je ukupna proizvodnja dobara i usluga proizvedenih u godini od strane svih koji rade unutar granica zemlje. Realni BDP po glavi stanovnika uklanja posljedice inflacije ili povećanja cijena. Realni BDP je bolja mjera životnog standarda od nominalnog BDP-a (Samuelson, Nordhaus 2011). Prema Amadeo (2018) to je zato što zemlja koja proizvodi puno moći će platiti veće plaće. To znači da si stanovnici mogu priuštiti kupnju onog što sami proizvode. Zapravo, gotovo 70 % BDP-a u npr. SAD-u je potrošnja samih potrošača. Ostale tri komponente BDP-a su poslovne investicije, državna potrošnja i neto izvoz. (Amadeo 2018)

Upotreba BDP-a za mjerenje životnog standarda života, prema autorici Amadeo (2018) ima tri pogreške.

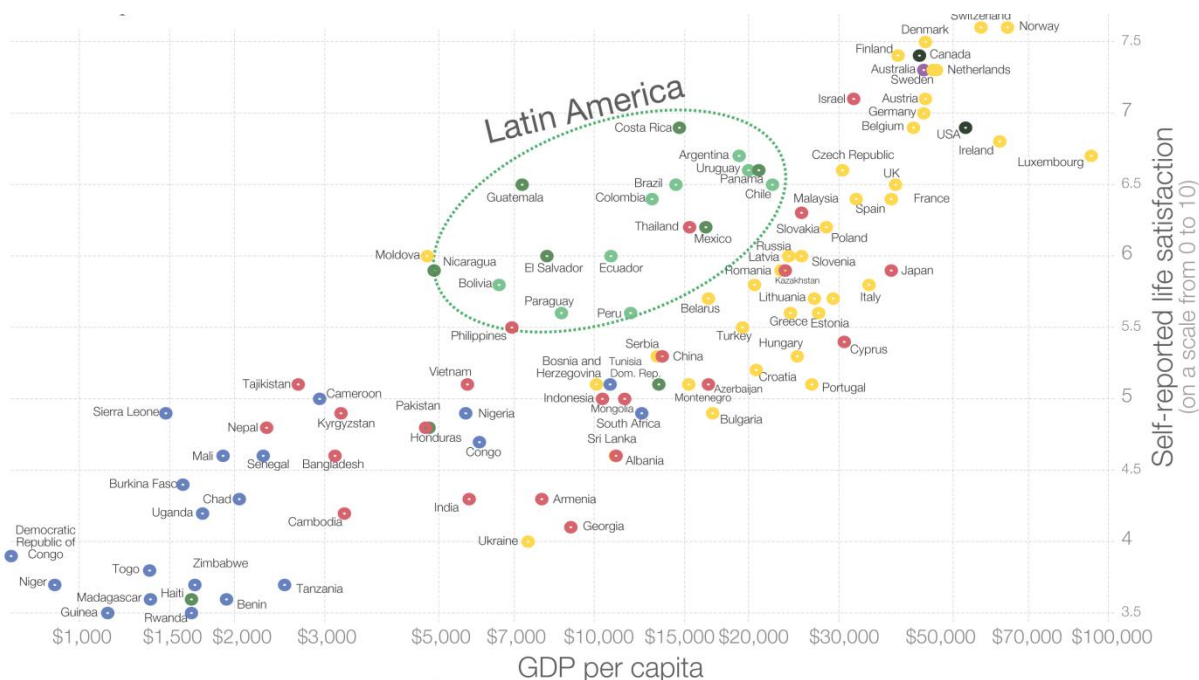
- Prvo, ne računa se neplaćeni posao. To uključuje kritične komponente kao što su skrb o djeci ili skrbi kod kuće, volonterske aktivnosti i kućanske poslove. Mnoge aktivnosti koje su uključene u BDP ne bi se mogle pojaviti da ne postoje ovakve aktivnosti podrške.
- Drugo, ne mjeri onečišćenje, sigurnost i zdravlje. To znači da vlada može potaknuti industriju koja proizvodi kemikalije kao dio svog proizvodnog procesa i time zagađuju okoliš. Izabrani dužnosnici vide samo poslove koji su stvoreni, a pravi trošak ne mora doći još par desetljeća kasnije.
- Treće, mjerenje BDP-a po stanovniku pretpostavlja da su proizvodnja i njezine nagrade podjednako podijeljene među svima no, zanemaruje nejednakost prihoda. To, prema autorici Amadeo (2018) znači da BDP po stanovniku može izvijestiti o visokom životnom standardu u zemlju u kojoj malo njih uživa. (Amadeo 2018)

BDP, dakle, nije najbolja mjera za standard življenja, odnosno ne prikazuje uvijek realnu situaciju neke zemlje, te je u obzir potrebno uzeti i druga mjerenja koja su u stanju specifičnije odrediti standard življenja, odnosno koliko su stanovnici jedne zemlje zadovoljni životom u toj zemlji.

Iz tog razloga postoji i Svjetsko izvješće o sreći (eng. World Happiness Report). Svjetsko izvješće o sreći je značajno istraživanje o stanju globalne sreće. Izvješće o svjetskoj sreći 2018. godine rangira 156 zemalja po njihovoj sreći i 117 zemalja po sreći njihovih imigranata. Sve zemlje koje su među prvima na izvješću imaju tendenciju za visoke vrijednosti u šest ključnih varijabli koje su predodređene za dobrobit pojedinca. Te varijable su: dohodak, zdrav životni vijek, socijalna podrška, sloboda, povjerenje i velikodušnost. Među najjačim zemljama, razlike su dovoljno male da se očekuju promjene u ljestvici na godišnjoj razini.

Kako bi se umanjile negativni aspekti promatranja BDP-a, često se može primijetiti trend grafičkih prikaza BDP-a i mjera zadovoljstva životom (kao što je i Svjetsko izvješće o sreći). U grafičkom prikazu 4. možemo vidjeti prikaz povezanosti BDP-a te zadovoljstva sa životom.

Grafički prikaz 4. Odnos samoizvještaja o kvaliteti života i BDP-a po stanovniku u svijetu 2015. godine, na engleskom jeziku (Ortiz-Ospina, Roser 2018, n.p.)

Unatoč tome što postoji korelacijski trend (što je BDP veći to je često više i izraženo zadovoljstvo životom) možemo primijetiti da korelacija nije dovoljno visoka da objasni čitavu varijancu zadovoljstva životom. Kao jedan od glavnih primjera izdvojene su zemlje Latinske

Amerike, gdje je zadovoljstvo života jednako visoko kao i kod država koje uživaju puno veći standard (Ujedinjeno Kraljevstvo, Francuska, Sjedinjene Američke Države i druge.).

S obzirom kako BDP ne može u potpunosti objasniti kvalitetu života, može se zaključiti kako alokacija državnih proračunskih sredstava, prikupljenih većinom od novaca poreznih obveznika, može pomoći objasniti neke od razlika koje se vide između zemalja koje imaju proračune slične financijske snage ali variraju po subjektivnoj kvaliteti života svojih građana.

Također, razina korupcije jedan je od faktora koji može utjecati na zadovoljstvo građana. U pogledu uloge vlade u oblikovanju sretnog društva, vladina učinkovitost i upravo nedostatak korupcije povezani su s povećanom razinom subjektivnog blagostanja građana (Bjørnskov, Dreher, Fischer 2007). U Tablici 1. prikazane su države koje imaju najnižu stopu percipirane korupcije na svijetu prema CPI (eng. Corruption Perception Indeks) indeksu korupcije. CPI rangira 180 zemalja i teritorija po svojim percipiranim razinama korupcije javnog sektora prema stručnjacima i poslovnim ljudima, koristi skali od 0 do 100, gdje je 0 vrlo korumpiran i 100 je vrlo čisto. 2018. godine indeks je pokazao da više od dvije trećine zemalja ima ispod 50, s prosječnom ocjenom od 43. Nažalost, i u usporedbi s posljednjim godinama, ta slaba izvedba nije novitet.

Tablica 1. Svjetski rang prvih deset država prema razini zadovoljstva, visini Bruto domaćeg proizvoda i visini poreza za 2017. godinu

Rank	Zadovoljstvo	BDP per capita	Porez	>korupcija
1	Finska	Lihtenštajn	Belgija	Danska
2	Norveška	Katar	Njemačka	Novi Zeland
3	Danska	Monako	Danska	Finska
4	Island	Makau	Mađarska	Švedska
5	Švicarska	Luksemburg	Slovenija	Švicarska
6	Nizozemska	Bermuda	Austrija	Norveška
7	Kanada	Singapur	Italija	Singapur
8	Novi Zeland	Obala bjelokosti	Luksemburg	Nizozemska
9	Švedska	Brunei	Finska	Kanada
10	Australia	Irska	Nizozemska	Njemačka

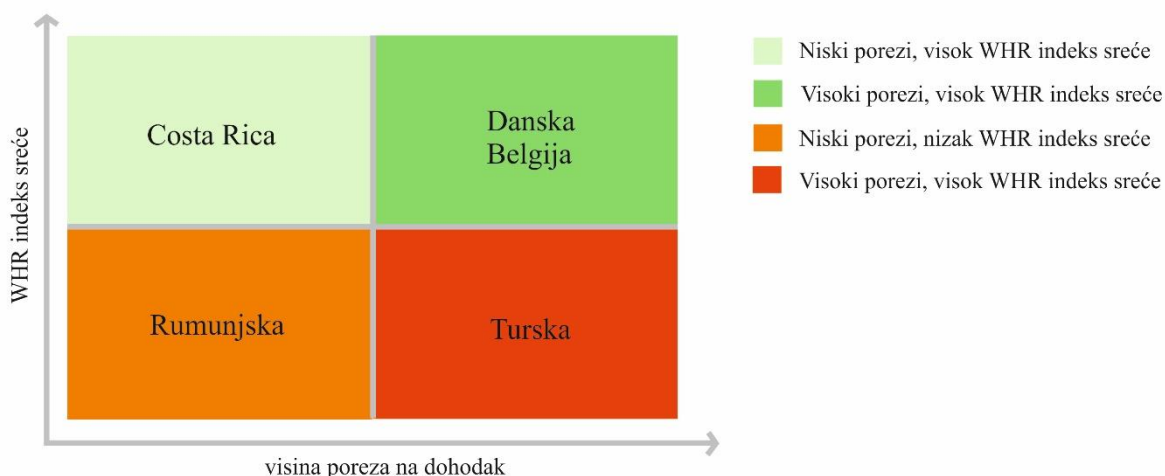
Legenda: Zadovoljstvo – WHR indeks sreće (World Happiness Report 2018); BDP per capita – Bruto domaći proizvod po glavi stanovnika (CIA n.d.) ; Porez – porez na dohodak (Worldatlas 2017); >korpcije – CPI indeks korupcije, viši rang znači manju razinu korupcije u državi (Corruption perceptions index 2017).

2.1. Odnos poreza i uvjeta života

Promatrajući liste država s najvišim BDP-om i WHR indeksa sreće, možemo primijetiti kako preklapanje nije veliko. Niti jedna od država koja se nalazi u prvih 10 država s najvišim indeksom sreće na svijetu nije uključena u prvih 10 država s najvišim BDP-om na svijetu. Ako se uzme u obzir mjera BDP po stanovniku 2015. godine (vidi tablicu 5.) , Norveška, Danska, Island i Finska zemlje su koje dijele liste najsretnijih zemalja s visokim BDP-om, ali preklapanje još uvijek nije potpuno. Kao što je već spomenuto, godišnji proračun zemalja najčešće se dobiva putem prikupljanja poreza te u zapadnom svijetu se često spominje smanjenje poreza kako bi se potaknulo gospodarstvo i omogućila štednja građana što npr. autorica Kesner-Škreb (1999) objašnjava u svom radu.

Kako bi se istražio i opisao odnos poreza i subjektivne kvalitete života (mjerene WHR indeksom sreće), izabrani su primjeri država u četiri kategorije koji su kombinacija visine poreza i subjektivne kvalitete života (vidi prikaz 5.) te je opisana alokacija njihovih sredstava na tri razine indirektnih usluga građanima: školstvo, zdravstvo te ulaganje u kulturu.

Grafički prikaz 5. Prikaz izabranih primjera država s obzirom na omjer poreza (Worldatlas, 2017) i WHR indeks sreće (World Happiness Report, 2018)

Belgija je jedna od visoko pozicioniranih država što se tiče BDP-a, te se uvelike smatra jednom od najbogatijih i najbolje uređenih država svijeta. Također, Belgija ima najviše poreze koje njihovi stanovnici plaćaju, ali ključno je to što Belgija nema visoku stopu korupcije te je jedna od najmanje korumpiranih zemalja koja zauzima 16. mjesto na listi WHR što objašnjava da su stanovnici Belgije vrlo zadovoljni svojim uvjetima života. Belgija godišnje

troši oko 6.3% ukupnog BDP-a na školstvo (vidi Grafički prikaz 1.) 10.5% ukupnog BDP-a na zdravstveni sustav (vidi Grafički prikaz 2.) te 1.2% na rekreaciju, kulturu i vjeru (vidi Grafički prikaz 3.). Belgijska alokacija proračunskih sredstava uglavnom je iznad prosjeka Europske Unije, a s obzirom na nisku stopu korupcije očekivano je da su stanovnici Belgije jedni od najzadovoljnijih u svijetu.

Rumunjska. recimo, ima relativno male poreze, a nije u vrhu zemalja sa zadovoljnim građanstvom, točnije na WHR popisu, Rumunjska je pedeset i druga. BDP po stanovniku sličan je kao i u Hrvatskoj te na svjetskoj listi zauzima osamdeset i četvrto mjesto. Od svih članica Europske Unije, Rumunjska ulaže najmanji postotak BDP-a u školstvo, odnosno ulaže 3% (vidi Grafički prikaz 1). Što se zdravstva tiče, Rumunjska je opet pri dnu ulažući samo 4% (vidi Grafički prikaz 2.), dok za kulturu i rekreaciju te vjeru ulažu više od 1% što je više od prosjeka Europske Unije (vidi Grafički prikaz 3.). Što se korupcije tiče, Rumunjska je dakako jedna od korumpiranih država po CPI i pripada grupi država s malim porezima, ali i niskim WHR indeksom zadovoljstva građana. S obzirom na to da nemaju trend ulaganja u školstvo i zdravstvo te da vlada korupcija, Rumunjska je zemlja kojoj je potrebna pravilna alokacija sredstava za poboljšanje uvjeta življenja te snažnija borba protiv korupcije kako bi krenuli putem gospodarskog rasta.

Primjer države s niskim porezima i visokim WHR indeksom zadovoljstva građana je Costa Rica. Costa Rica nije u vrhu visine BDP-a po stanovniku ali je zato trinaesta na listi najsretnijih zemalja svijeta. Njezini porezi su relativno niski, a korupcija nije nešto po čemu su poznati. Na školstvo troše 7%, (Trading Economics 2016), otprilike koliko troše najrazvijenije i najsretnije države Europske Unije (vidi Tablica 1.). Njihovo zdravstvo pokriveno je sa 7% BDP-a što je u prosijeku koliko ulaže i Europska Unija u svoje zdravstvo. Možda je upravo Costa Rica pronašla optimalan način alokacije proračunskih sredstava kojima raspolažu, a s obzirom na to da nisu korumpirana zemlja uspijevaju održavati svoje mjesto kao zadovoljna zemlja svijeta.

Stopa poreza na dohodak u Turskoj iznosi 35%. Prema stranici Trading Economics (2014), stopa poreza na dohodak u Turskoj u prosjeku je iznosila 35,33 % u razdoblju od 2004. do 2018. godine, dosegnuvši i do 40 % 2004. i te 35 % u 2005. godini. Prema WHR indeksu sreće, Turska nije među najsretnijim zemljama svijeta, te je jedna od korumpiranih zemalja po stopi korupcije u svijetu (CPI 2017), točnije zauzima 81. mjesto.

Prema podacima Trading Economics (2014), Turska ulaže u školstvo s 4.3% što je jasno manje od država s visokim porezom i visokim WHO indeksom sreće. No u zadnjih godinu dana, Turska je započela ulagati više u školstvo i zdravstveni sustav alocirajući svoje resurse u svrhu poboljšanja uvjeta življenja (Daily Sabah 2018). Nažalost, turske institucije očito su pogođene visokom stopom korupcije što ih čini nepovoljnim kandidatima za gospodarski rast što nam dokazuje i trenutni pad turske lire koju Erdogan smatra političkom urotom protiv Turske. (Poslovni dnevnik 2018)

Pregledom lista visine poreza i zadovoljstva životom (WHR indeks sreće) može se primijetiti da, iako zemlje koje su najsretnije na svijetu imaju među najvišim porezima (pogledati primjer Belgija, Danska, Norveška), ne može se reći da svaka zemlja koja ima visoke poreze ima i visoku stopu WHR indeksa sreće. Kada bi to bilo istina, onda bi za visoku kvalitetu života svaka zemljama morala samo uvećati poreze – što iz praktičnih primjera nije rješenje. Na gore spomenutom primjeru Costa Rice, možemo vidjeti da i zemlje s manjim BDP-om i manjim porezima mogu imati zadovoljne građane.

Umjeren porezi se stoga mogu smatrati i relativno nužnim, ali ne i dovoljnim uvjetom za zadovoljstvo građana jedne države. Daljnjim pregledom značajki bitnih za pravilnu alokaciju sredstva, uočili smo kako postoji trend da indeks stope korupcije (ICE gdje viši rang znači niža stopa korupcije) prati još značajnije listu indeksa sreće (vidi Grafički prikaz 5.).

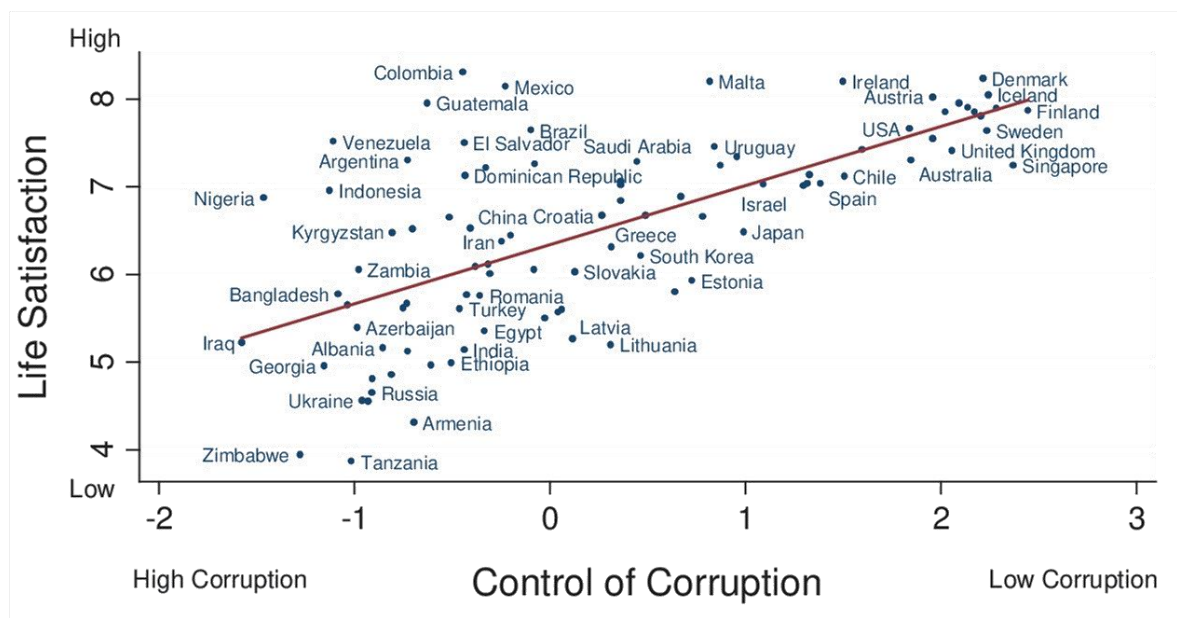
Hrvatska je jedna od zemalja Europske Unije koja po BDP-u ne konkurira u svijetu, te nije ni jedna od najkorumpiranijih zemalja s visokim porezima, međutim to ju ne stavlja visoko na ljestvicu WHR (World Happiness Report 2018), odnosno zauzima 82. mjesto što je ispod svih susjednih zemalja. Hrvatska u školstvo i zdravstvo ulaže manje od prosjeka Europske Unije. Točnije, u školstvo ulaže 4.8% (vidi Grafički prikaz 1.), dok u zdravstvo ulaže 6.6% (vidi Grafički prikaz 2.). Postavlja se pitanje na što to Hrvatska ulaže, a da ne povećava ulaganje u ove očito bitne segmente u koje ulažu sve najrazvijenije zemlje i zemlje s najvišim standardima življenja. Zanimljivo je da u kulturu, rekreaciju i religiju ulaže više od prosjeka Europske Unije i to za 50%. Dakle, Hrvatska u taj segment ulaže 1.5% (vidi Grafički prikaz 3.) s tim da u religiju ulaže četiri puta više nego prosjek Europske Unije (Korda 2017).

2.2. Korupcija

Kako bi se opisala javna korupcija, ali i privatna korupcija između pojedinaca i poduzeća, prema nizozemskoj stranici *Corruptie*, dovoljna je jednostavna definicija: „Korupcija je zlouporaba povjerene vlasti (nasljeđivanjem, obrazovanjem, brakom, izborom, imenovanjem ili bilo što drugo) za osobni dobitak“ (*Corruptie n.d., n.p.*)

Na Grafičkom prikazu 6. može se vidjeti korelacija zadovoljstva životom i niske korupcije iz 2011. godine, koja pokazuje kako bi kontrola korupcije mogla igrati ulogu kod zadovoljstva s uvjetima življenja. Dakako, moramo uvijek oprezno pristupati korelacijama i interpretacijama istih. Često je spominjano kako je ukupni BDP također povezan s niskom stopom korupcije pošto dolazi do smanjenja nesigurnosti u svakodnevnom životu; ukratko, moguće je da s visokim životnim standardom dolazi i do smanjenja potrebe javnih službenika da se izlažu riziku od kaznenog proгона ako su financijski stabilni.

Grafički prikaz 6. Korelacija $R^2=46$ između niske korupcije i zadovoljstva životom 2011, na engleskom jeziku (Rothstein, Holmberg 2011, 35)

Postoji više vrsta korupcije te će za potrebe ovog rada biti navedene dvije. Prva je individualna korupcija. Tu se radi o korupciji običnih ljudi koji nisu u svijetu politike, sporta i svih onih scena koje ne bi ostale ne zapažene u očima javnosti kao nekakva velika vijest.

Korupcija običnih ljudi koji nisu zanimljivi široj javnosti, upravo zbog svoje nezanimljivosti čine takvu vrstu korupcije otpornijom i dugovječnom (Aras 2007). Nadalje prisutna je i sistemska korupcija. Sistemska korupcija rezultat je „osobitosti određenog sistema koji u cilju svoga održanja ili drugih egzistencijalnih razloga ne bira metode i sredstva autonomnog funkcioniranja“ (Aras 2007, 30).

Jednadžba sistemske korupcije glasi: $K=M+D-O$, gdje je:

K – korupcija

M – monopol

D – diskrecija

O – odgovornost (Aras 2007).

Autorica Aras (2007) pretpostavlja kako bi toj jednadžbi valjalo dodati i element političkog (samo)interesa pa bi ona mogla glasiti: korupcija = monopol + diskrecija + politički (samo)interes – odgovornost (Aras 2007, 30). Također, smatra da što su veći monopol, diskrecija i politički (samo)interes, a manja odgovornost, korupcija je veća naglašavajući da vrijedi i obrnuto- što su manji monopol, diskrecija i politički (samo)interes, a odgovornost veća, korupcija je manja (Aras 2007, 30).

Istraživači Olken i Pande (2012) samostalno su se bavili važnom ulogom informacija koje se igraju u borbi protiv korupcije s dokazima iz razvijenih i razvijanih zemalja. Objavljivanje financijskih informacija vladinih dužnosnika javnosti povezano je s poboljšanjem institucionalne odgovornosti i uklanjanjem lošeg ponašanja kao što je kupovanje glasova na izborima. Učinak je iznimno značajan kada se objave odnose na izvore prihoda, obveze i razinu imovine političara umjesto samo na razini dohotka. Bilo koje ekstrinzične aspekte koji bi mogli smanjiti moralnost treba ukloniti. Osim toga, zemlja bi trebala uspostaviti kulturu etičkog ponašanja u društvu s vladom koja postavlja dobar primjer kako bi se pojačao unutarnji moral (Olken, Pande 2012).

Prema nizozemskoj stranici Corruptie, većina korupcije na državnoj razini pojavljuje se kada su u pitanju važni događaji koji uključuju velike iznose novca, odnosno više "igrača" ili ogromne količine proizvoda (hrana i lijekovi) često u katastrofalnim situacijama. Također, korupcija cvjeta u situacijama koje uključuju visoku tehnologiju (iz razloga što nitko ne razumije pravu kvalitetu i vrijednost proizvoda) ili u kaotičnim situacijama kao što su prirodne katastrofe poput potresa, poplava, suša itd. (corruptie.org n.d., n.p.). Globalna zajednica brzo reagira, ali lokalna uprava može biti neorganizirana i dezorijentirana. Na primjer, za kupnju tehnološki daleko naprednog zrakoplova samo nekolicina može razumjeti

tehnologije implicirane u razvoju i proizvodnji takvog aviona. Uglavnom, kada su sume novca koje su uključene ogromne, relativno malu količinu korumpiranog plaćanja teško je zamijetiti, a borba protiv korupcije odvija se u puno segmenata od kojih su neki:

- političke reforme, uključujući financiranje političkih stranaka i izbora;
- gospodarske reforme, reguliranje tržišta i financijskog sektora;
- financijske kontrole: proračun, knjigovodstvo, izvještavanje;
- Javni nadzor: mediji, parlament, lokalni upravitelji i vijeća, registracija;
- slobodan pristup informacijama i podacima;
- održavanje zakona i reda;
- poboljšanje i jačanje pravosudnog sustava;
- institucionalne reforme: porezni sustavi, običaji, javna uprava općenito;
- zviždača i organizacije civilnog društva (nevladine udruge). (corruptie.org n.d., n.p.)

Pretpostavka je da korupcija neće nestati iz društva. Napori protiv korupcije trebaju ograničiti korupciju i štititi što je više moguće siromašne i slabe u društvima. Na kraju sve troškove korupcije plaća potrošač i porezni obveznik stoga oni su ti kojima je zaštita potrebna.

ZAKLJUČAK

Cilj ovog završnog rada bio je objasniti načine prikupljanja proračunskih sredstava i ispitati na koje načine se proračunska sredstva mogu alocirati kako bi poboljšali uvjete života građana. U okviru ovog rada nije analizirana povezanost WHR i prosječne plaće neke zemlje u odnosu na potrošačku košaricu te razinu zaposlenosti stanovništva pa bi buduća istraživanja bilo potrebno usmjeriti upravo na utjecaj ovih komponenti na zadovoljstvo građana te njihovu korelaciju sa razinom ulaganja u indirektne usluge (zdravstvo, školstvo, kultura).

Porez na dohodak jedan je od glavnih izvora proračunskih sredstava i također, jedan je od najvećih korelata s WHR indeksom sreće (glavnom korištenom mjerom razine zadovoljstva životom). Unatoč nepopularnosti visokih poreza u javnom životu, zemlje koje su najčešće bile na listi najsretnijih zemalja svijeta također su bile i zemlje s najvišim porezima (kao na objašnjenim primjerima Belgije i Danske). No, u slučajevima Turske i Grčke, visoki porezi nisu se transformirali u visoki stupanj zadovoljstva građana. Velika razlika između ovih država bila je upravo u razini korupcije (CPI indeks korupcije), gdje su države kao Belgija i Danska uživale u visokom stupnju povjerenja građana u nisku stopu korupcije. Osim korupcije, Turska i Grčka su zemlje koje sustavno ulažu manje sredstava u indirektne usluge građanima: školstvo, zdravstvo i kulturu. Iz teoretske perspektive mogla bi se pretpostaviti poveznica između državne potrošnje na socijalne potrebe građana i sreće. Promatrajući navedene primjere država (Belgija, Danska) možemo uočiti kako postoji jasan trend između visokih proračunskih sredstava i zadovoljstva građana – bez obzira na visoke poreze, ukoliko države troše sredstva na potrebe građana te građani imaju povjerenja u pravilnu alokaciju sredstva tj. manjak korupcije. Korupcija slabi u državama gdje je BDP po stanovniku visok te se aktivno povećava ulaganje u zdravstvo, školstvo i kulturu. Kako je objašnjeno, službenici koji imaju financijsku sigurnost i dobre uvjete življenja će manje vjerojatno pristati na korupciju - rizik jednostavno nadvladava dobit. Costa Rica primjer je države koja ima niže poreze, ali zadržava relativno visoka ulaganja u socijalne strukture i niže razine korupcije, stoga možemo i predložiti kako je važnost ispravne alokacije sredstava (u kvalitetu života građana, a ne u džepove službenika i političara) možda i važniji element od visokih poreza u kompliciranom sustavu kvalitete uvjeta življenja. Poboljšanje pravosudnog sustava, sloboda i dostupnost informacija kao i sustavni naponi političkih reformi samo su neki od metoda pokušaja smanjivanja korupcije, čije bi smanjenje moglo potaknuti ulaganje u indirektne usluge građanima – omogućujući tako ljudima da se obrazuju bez straha o preživljavanju,

birajući znanost i kreativne industrije također bez straha da će im buduća radna mjesta biti zauzeta kandidatima koji nisu imali kvalifikacije ali su imali sredstva, te tako potucajući rast i razvoj gospodarstva kroz najvažnije temeljne resurse jedne države – kvalitetne, educirane i zadovoljne ljudske resurse. U okviru ovog rada nije analizirana povezanost WHR i prosječne plaće neke zemlje u odnosu na potrošačku košaricu te razinu zaposlenosti stanovništva pa bi buduća istraživanja bilo potrebno usmjeriti upravo na utjecaj ovih komponenti na zadovoljstvo građana te njihovu korelaciju sa razinom ulaganja u indirektne usluge (zdravstvo, školstvo i kultura).

LITERATURA

- Ahn, S.-H., Kim, S.-W. 2014. „Social investment, social service and the economic performance of welfare states“. *International Journal of Social Welfare*. (24): 109-119.
- Amadeo, K. 2018. „Standard of Living“. <https://www.thebalance.com/standard-of-living-3305758> (23. kolovoza 2018.)
- Andráško, I. 2013. *Quality of Life: An Introduction to the Concept*. Brno: Masarykova univerzita
- Aras S. 2007. „Korupcija“. *Pravnik* (41): 29-32
- Bjørnskov, C., Dreher, A., & Fischer, J. A. V. 2007. „The bigger the better? Evidence of the effect of government size on life satisfaction around the world.“ *Public Choice*. (130): 267–292
- CIA. n.d. „The World Factbook“. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2004rank.html> (18. kolovoza 2018.)
- Corruptie. n.d. „What is corruption?“ <http://www.corruptie.org/en/corruption/what-is-corruption/> (27. kolovoza 2018.)
- Corruption perceptions indeks. 2017. https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017 (23. kolovoza 2018.)
- Daily Sabah. 2018. „Turkey’s healthcare spending rises 24 percent, education 9 percent in 2017“. <https://www.dailysabah.com/turkey/2018/01/23/turkeys-healthcare-spending-rises-24-percent-education-9-percent-in-2017> (25. kolovoza 2018.)
- Danska studentska organizacija. n.d., <http://www.su.dk/english/> (19. kolovoza 2018.)
- Europska komisija, Eurostat. 2017. „How much do Member States spend on education?“ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20170828-1> (4. rujna 2018.)
- Europska komisija, Eurostat. 2017. „Member States spent over €1000 billion on health“. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20170828-1> (4. rujna 2018.)
- Europska komisija, Eurostat. 2017. „How much is spent on culture and recreation in the EU?“ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20170807-1> (4. rujna 2018.)

- Friedman, M.I. 1997. Improving the quality of life: A holistic scientific strategy. Westport CT: Praeger.
- Gibbons, A. 2016. „The countries offering students free (or somewhat affordable) university education“, <https://www.independent.co.uk/student/study-abroad/free-university-education-courses-study-abroad-brexite-erasmus-students-germany-copenhagen-france-a7457576.html> (20. kolovoza 2018.)
- Hahn J., Sheingold B. 2014. „The history of healthcare quality: The first 100 years 1860–1960“. International Journal of Africa Nursing Sciences, Volume 1: 18-22
- Haller, M., Hadler, M. 2006. „How Social Relations and Structures Can Produce Happiness and Unhappiness: An International Comparative Analysis“. Social Indicators Research. (75): 169-216.
- Hilten, L. 2015. „Higher education is key to economic development (but it's not as simple as you think)“ <https://www.elsevier.com/atlas/story/people/higher-education-is-key-to-economic-development> (18. kolovoza 2018.)
- Jurković P. 2002. Javne financije. Zagreb: MasMedia
- Kesner-Škreb M, Kuliš D. 2010. Porezni vodič za građane. Zagreb: Institut za javne financije
- Kesner-Škreb M. 1995. „Načela oporezivanja“. http://www.ijf.hr/pojmovnik/nacela_oporezivanja.htm (16. kolovoza 2018.)
- Kesner-Škreb M. 1995. Financijska praksa. Zagreb: Institut za javne financije
- Kesner-Škreb M. 1999. „Porezna politika i gospodarski rast“. Privredna kretanja i ekonomska politika (73): 62-63
- Kesner-Škreb M. 2004. „Porez na dohodak“. Financijska teorija i praksa (28 (1)): 141-143
- Klitgaard, R. 1998. Controlling Corruption. Berkeley: University of California Press
- Korda Z. 2017. „Imamo brojke koje pokazuju zašto su nam socijala i zdravstvo u rasulu“. <https://www.tportal.hr/biznis/clanak/imamo-brojke-koje-pokazuju-zasto-su-nam-socijala-i-zdravstvo-u-rasulu-foto-20170919> (4. rujna 2018.)
- Krassa, M., Radcliff, B. 2017. „Why tax cuts make us less happy“. <https://theconversation.com/why-tax-cuts-make-us-less-happy-85947> (28. kolovoza 2018.)
- Krinitcyna, Z.V., Mikhailova, T.R., German, M.V. 2016. „Quality of life as the basis for achieving social welfare of the population“. SHS Web of Conferences. 28
- Leksikografski zavod Miroslava Krlež. n.d. „Porezi“. Hrvatska enciklopedija. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=49530> (18. kolovoza 2018.)
- Lymer A. 2002. The International Taxation System, Kluwer Academic Publisher

- Ministarstvo financija i porezna uprava Republike Hrvatske, 2018. https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/naslovna_tablica_psrh.aspx (18. kolovoza 2018.)
- Oishi, S., Ulrich Schimmack, Ed Diener. 2011. „Progressive Taxation and the Subjective Well-Being of Nations“. *Psychological science*. (23): 86-92
- Olken, Benjamin A., Pande, Rohini. 2012. „Corruption in Developing Countries“. *Annual Review of Economics*, (Vol. 4): 479-509
- Ortiz-Ospina E., Max Roser. 2018. „Happiness and Life Satisfaction“. <https://ourworldindata.org/happiness-and-life-satisfaction> (4. rujna 2018.)
- Pacek, A., B Radcliff. 2008. „Assessing the Welfare State: The Politics of Happiness“. *Perspectives on Politics*. (6): 267 - 277
- Poslovni dnevnik. 2018. „Skupa cijena Erdoganove kontrole središnje banke“, <http://www.poslovni.hr/trzista/skupa-cijena-erdoganove-kontrole-sredisnje-banke-343218>
- Rothstein B., Sören Holmberg. 2011. „Correlates Of Corruption“. https://www.sahlgrenska.gu.se/digitalAssets/1357/1357840_2011_12_rothstein_holmberg.pdf (4. rujna 2018.)
- Samuelson Paul A., William D. Nordhaus. 2011. *Ekonomija*. Zagreb: Mate
- Sawicki P., H. Bastian. 2008. „German health care: A bit of Bismarck plus more science“. *BMJ*. (337): 137
- Stephan, C. 2012. „Industrial Health, Safety and Environmental Management“. Muenster: MV Wissenschaft
- Švedska nacionalna agencija za obrazovanje. n.d. <https://www.skolverket.se/undervisning> (19. kolovoza 2018.)
- Trading economics. 2014. „Turkey spending on education“. <https://tradingeconomics.com/turkey/public-spending-on-education-total-percent-of-gdp-wb-data.html> (24. kolovoza 2018.)
- Trading economics. 2016. „Costa Rica spending on education“. <https://tradingeconomics.com/costa-rica/public-spending-on-education-total-percent-of-gdp-wb-data.html> (24. kolovoza 2018.)
- Ujedinjeni narodi. 1948. „Universal Declaration of Human Rights“. <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/> (23. kolovoza 2018.)
- World Happiness Report. 2018. <http://worldhappiness.report/ed/2018/> (23. kolovoza 2018.)

Worldatlas. 2017. „Countries With The Highest Taxes In The World“.
<https://www.worldatlas.com/articles/countries-with-the-highest-taxes-in-the-world.html> (18. kolovoza 2018)

TABLICE:

Tablica 1: Svjetski rang prvih deset država prema razini zadovoljstva, visini Bruto domaćeg proizvoda i visini poreza za 2017. godinu; WHR indeks sreće (World Happiness Report 2018); BDP per capita – Bruto domaći proizvod po glavi stanovnika (CIA n.d.) ; Porez – porez na dohodak (Worldatlas 2017); >korpcije – CPI indeks korupcije, viši rang znači manju razinu korupcije u državi (Corruption perceptions index 2017).

GRAFIČKI PRIKAZI:

Grafički prikaz 1: Ukupni izdaci država Europske Unije na obrazovanje 2015. godine u postotku BDP-a, na engleskom jeziku, (Europska komisija, Eurostat 1 2017, n.p.) preuzeto s <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20170828-1>

Grafički prikaz 2: Ukupni izdaci država Europske Unije na zdravstvo 2015. godine u postotku BDP-a, na engleskom jeziku (Europska komisija, Eurostat 2 2017, n.p.) preuzeto s <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20170825-1>

Grafički prikaz 3: Ukupni izdaci država Europske Unije na rekreaciju, kulturu i religiju 2015. godine u postotku BDP-a, na engleskom jeziku (Europska komisija, Eurostat 3 2017, n.p.) preuzeto s <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20170807-1>

Grafički prikaz 4: . Odnos samoizvještaja o kvaliteti života i BDP-a po stanovniku u svijetu 2015. godine, na engleskom jeziku (Ortiz-Ospina, Roser 2018, n.p.)preuzeto s <https://ourworldindata.org/happiness-and-life-satisfaction#correlates-determinants-and-consequences>

Grafički prikaz 5: Prikaz izabranih primjera država s obzirom na omjer poreza (Worldatlas 2017) i WHR indeks sreće (World Happiness Report 2018)

Grafički prikaz 6: Korelacija $R^2=46$ između niske korupcije i zadovoljstva životom 2011, na engleskom jeziku (Rothstein, Holmberg 2011, 35) preuzeto s https://www.sahlgrenska.gu.se/digitalAssets/1357/1357840_2011_12_rothstein_holmberg.pdf)